

PATAPOKLOSI KÖZSÉG

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

2017

PATAPOKLOSI KÖZSÉG

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

EGYEZTETÉSI DOKUMENTÁCIÓ

MEGBÍZÓ

Patapoklosi Község Önkormányzata
7922 Patapoklosi, Rákóczi u. 50.
Károlyiné Vári Szilvia polgármester
Dr. Borsos Kinga jegyző

TERVEZŐK

dr. Hübner Mátyás DLA
okl. építészmérnök, vezető tervező
TT/1É-02-0107

Lakatos Veronika
településrendezési zöldfelületi és
tájrendezési mérnök
K02-0630

Hübner Mátyás
okl. építőmérnök

FELHASZNÁLT IRODALOM

Önkormányzati adatszolgáltatás
Patapoklosi község településrendezési terve (Hübner Kft. 2005.)
Lantos Miklós: Fából, kőből, sárból
Szász János – Szigetvári János: Népi építészetünk nyomában
KSH 2011 évi népszámlálás

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁBRÁK

Lechner Tudásközpont

FOTÓK

dr. Hübner Mátyás DLA
Ybl díjas építész

Lakatos Veronika
településrendezési zöldfelületi és
tájrendezési mérnök

Hübner Mátyás
okl. építőmérnök

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

2. PATAPOKLOSI BEMUTATÁSA

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

- 3.1. Patapokosi fejlődésének történeti leírása
- 3.2. A régészeti és épített örökségi értékel
 - 3.2.1. Régészeti területek
 - 3.2.2. Műemlékek, műemléki környezet
 - 3.2.3. Helyi védelem alatt álló épületek
- 3.3. Zöldfelületi, táji, természeti értékek

4. LEHATÁROLÁS

- 4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása
 - 4.1.1. Falusias lakóterületek
 - 4.1.2. Belterületi zöldfelületi rendszer

5. AJÁNLÁSOK

- 5.1. Építészeti útmutató
- 5.2. Zöldfelület-gazdálkodási ajánlások

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnék, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

Károlyiné Vári Szilvia
polgármester

2. PATAPOKLOSI BEMUTATÁSA

A község Baranya megye nyugati részén helyezkedik el, viszonylag közel a baranyai-somogyi megyehatárhoz. Péctől való távolsága 40 km, a legközelebbi város Szigetvár, mely 6 km-re fekszik.

A térségközpontként funkcionáló Szigetvár közvetlen szomszédságában fekszik, szomszédai még Somogyapáti, Merenye, Tótszentgyörgy, Basal és Somogyhatvan. A település a baranyai aprófalvak egyike.

A körzet történelme során nem Baranya, hanem Somogy megyéhez tartozott, Baranyához való csatolása 1950-ben történt meg. A változás a környező településeknek érdeke volt, ugyanakkor a közlekedési szempontok is döntő szerepet játszottak. Itt húzódik a 6-os számú főközlekedési út Pécs-Szigetvár-Barcs közötti szakasza, melyről Szigetvár nyugati határában kezdődik a Somogyapáti felé haladó jó minőségű közút, melyről egy bekötőút visz Patapoklosi községbe. Autóbusszal Szigetvár és Somogyapáti felől közelíthető meg, a falun nincs átmenő forgalom, zsáktelepülés.

A Pécs-Szentlőrinc-Szigetvár-Barcs-Nagykanizsa vasútvonal is erre halad.

Patapoklosi két hosszabb és két rövidebb utcából áll. Úthálózata teljes egészében szilárd burkolatú.

Igazgatási szempontból az önkormányzat Somogyapáti székhellyel hozott létre körjegyzőséget, melyhez Somogyapáti, Basal, Patapoklosi, Somogyhatvan és Somogyviszló tartozik.

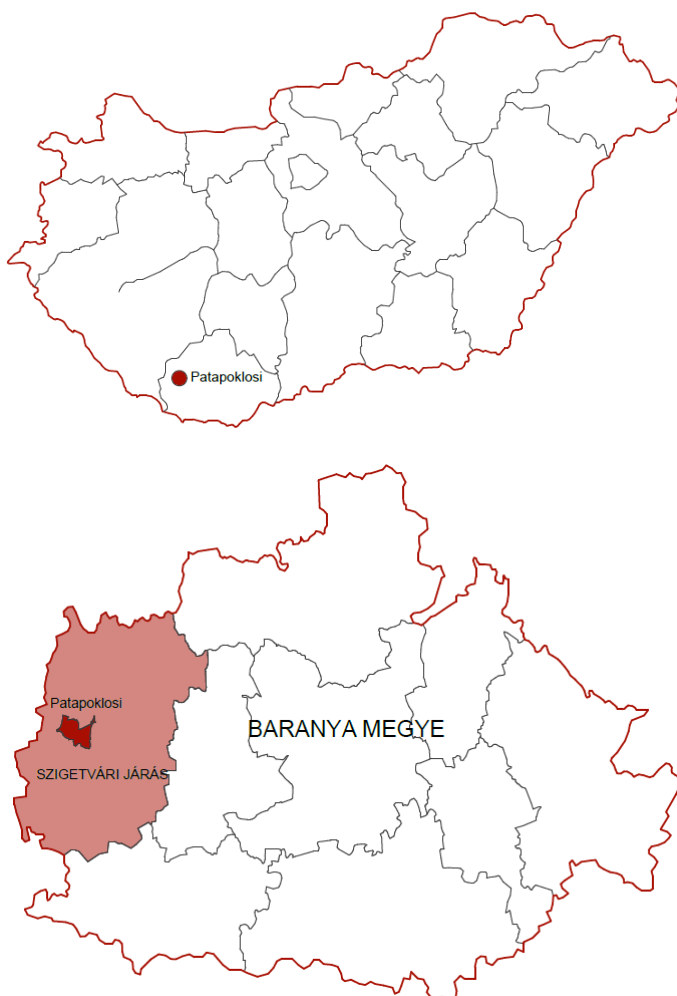
A község **népességszámának** változását az alábbi táblázat mutatja (KSH):

Év	1870	1900	1941	1970	2011
Fő	685	866	753	529	390

A község épített környezetének állapotát jelzik az alábbi adatok.

A **lakások és lakott üdülők** építési év szerinti megoszlása:

1946 előtt		1946 - 1960		1961 - 1970		1971 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2000		2001 - 2005		2006 - 2011		összesen	
%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db
38,6	46	19,3	23	8,4	10	9,3	11	14,4	17	5,0	6	2,5	3	2,5	3	100	119

A település igazgatási területének szerkezetére ma az alábbi **területhasználatok** a meghatározóak:

Földrészlet statisztika fekvésenként					
fekvés	Földrészletek száma	egyéb önálló épületek száma	egyéb önálló lakások száma	Σ terület (ha)	
belterület	262	0	0	85,66	6,77%
külterület	207	0	0	1 157,38	91,49%
zártkert	136	0	0	22,06	1,74%
Σ	605	0	0	1 265,10	100%

Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján a **művelési ágak**:

Földrészlet statisztika művelési áganként				
művelési ág	földrészletek száma	alrészletek száma	Σ alrészlet terület (ha)	
erdő	270	28	170,95	13,51%
gyep, rét, legelő	23	25	68,04	5,38%
gyümölcsös, szőlő	134	134	14,25	1,13%
kivett	332	353	257,67	20,37%
szántó	126	177	754,19	59,62%
Σ	-	-	1 265,10	100%

Az adatokból következő tények:

- a közel 7%-os belterületnek háromszorosa a kivett területek aránya
- a domináns művelési ág a szántó, viszonylag alacsony az erdősültség.

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

3.1. Patapoklosi fejlődésének történeti leírása

A mai Patapoklosi egykor két településből állt, nevezetesen Pata, valamint Poklosi községekből, melyek egyesítésére 1950. szeptember 6-án került sor.

Pata mezőváros volt. Első okleveles említése 1283-ból való Pathaa néven. Poklosi a magyar középkorban kis falunak számított, oklevelében először 1431-ben bukkant fel, mint Patához tartozó falu.

Birtokosai az idők folyamán egymást váltották. Mindkét település 1360-ban a Percz családé, 1390-ben a Kaplai családé, 1391-ben Alsáni Jánosé, 1438-ban Marczali Miklós és fiaié, 1470-ben Garai Jóbé, 1536-ban Pekry Lajosé, a XVI. század végén Székely Mihályé, 1660-ban a Kubinyi családé. Utóbbiak birtokukat a legújabb időkig megőrizték.

A hódoltság alatt a két település elnéptelenedett. Ekkor pusztult el Pata határában egykoron létező Hosszúfalú nevű lakott hely is. Pata a XVII. század végétől ismét folyamatosan lakott helység. Lakói magyarok. Ugyanez jellemző Poklosira is. Nem magyar anyanyelvű csak elvétve akadt mindkét településen.

Az 1836-os kolerajárvány a lakosságnak több mint felét elvitte.

1930-ban Patán 308 magyar, 3 német és 10 egyéb anyanyelvű élt, Poklosiban 355 magyar, 1 horvát anyanyelvű élt.

1970-ben a már egyesült Patapoklosinak 529 magyar lakója volt. Az első termelőszövetkezet 1954-ben alakult meg, 1956-ban felbomlott, 1958-ban újjáalakult, majd 1960-ban egyesült a basali, 1970-ben a szigetvári termelőszövetkezetekkel. Az első telefonvonal 1946-ban érkezett a faluba, az elektromos áramot viszonylag későn, 1956-ban kötötték be.

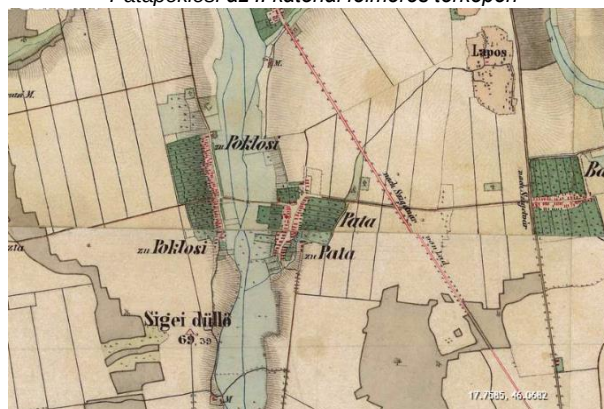
1948 előtt Patán református felekezetű, egytantermes iskola működött, Poklosinak iskolája nem volt.

A község egy 1794-ben épült református templommal rendelkezik, amely országos jelentőségű műemlék. Az egyedülálló festett fa kazettás mennyezetű templom felbecsülhetetlen értéket képviselő épület, amely a közelmúltban jelentős felújításon, restauráción esett át.

A lakosságnak ma mintegy fele tartozik a református felekezethez, másik része a katolikus vallást gyakorolja. Utóbbiaknak nincs önálló templomuk, csak imaházuk van.

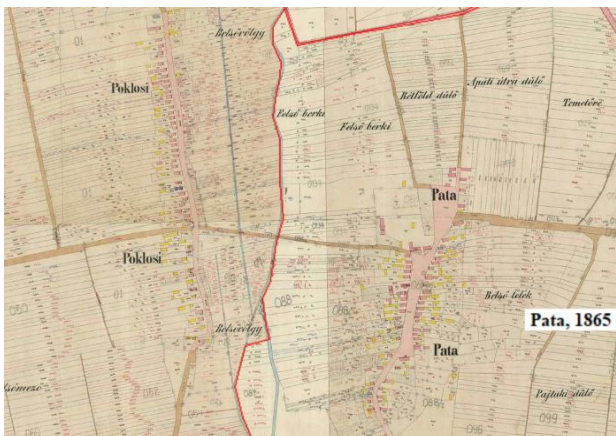
Patapoklosi az I. katonai felmérés térképén

A II. katonai felmérés térképén

A III. katonai felmérés térképén

Az 1865-ös kataszteri térképén

Patapoklosi egy másik országos jelentőségű műemlékkel is rendelkezik; a templomtól néhány házra álló népi parasztház ma berendezett tájházként és turistaszállóként funkcionál.

A község i. és II. világháborús emlékművel rendelkezik.

A hagyományok ápolásához tartozik az is, hogy a község 1990 után megalkotta a település címerét.

A mai településszerkezet műholdképen (forrás: Google Earth)

3.2. A régészeti és épített örökségi értékek elemzése

3.2.1. Régészeti területek

SOR SZ.	elnevezés	a lelőhely megjelölése	a lelőhely besorolása	hatsz
1	Patapoklosi EOV: E549663 N081382.	Kelta cserepek, római cserepek, középkori sírok, XVII. századi cserepek	Régészeti terület.	39
2	Patapoklosi, Castellum Berencs (Berencsi-vár?)	Feltételezett földsánc-erődítmény helye. Kora ismeretlen. A középkori Berencs falu feltételezett helye.	Régészeti érdekű terület.	026/1, 026/2, 028/1, 029, 031, 1001-1045, 1046/1, 1046/2, 1047-1059, 1060/1, 1060/2, 1061, 1062, 1066, 1067, 1069, 1070, 1073, 1134
3	Patapoklosi, Pata falurész északi széle EOV E549839 N081786	A középkori Pata (Pathaa 1283) község feltételezett helyei. A hódoltság alatt elnéptelenedett (?).	Régészeti érdekű terület.	75-89, 91-99, 099/5, 099/11, 102-111
4	Patapoklosi, Poklosi falurész északi vége, a temetőnél EOV E548966 N082709	A középkori Poklos (Poklosy 1431) falu és templomának feltételezett helye. A hódoltság alatt elnéptelenedett (?).	Régészeti érdekű terület.	05, 036/8, 036/9, 256-259
5	Patapoklosi, Ferna (Poklositól 1 km-re délre)	A középkori Fernefa falu feltételezett helye.	Régészeti érdekű terület.	050/2, 050/4, 061/3, 063, 064, 068, 069/1, 070
6	Patapoklosi, Eger alja (Poklositól északra 400 m-re)	A középkori Egerág falu feltételezett helye. Cserepeket találtak a felszínen.	Régészeti érdekű terület.	04/9
7	Patapoklosi Molványi út, Hosszúfalusi-mező, Hosszúfalusi-dűlő (Patától délre 800 m-re)	A középkori Hosszúfalusi feltételezett helye.	Régészeti érdekű terület.	079/2, 081, 083/2, 086/4
8	Patapoklosi, Poklosi Fő utca – Rákóczi utca	A XVII. századtól újra lakott Pata falu („Régi falu”) helye. (Szájhagyomány szerint a szigetvári vár védőinek temetkezési helye is.)	Régészeti érdekű terület.	1, 5-7, 8/1, 8/2, 9, 10, 13, 44-46, 47/1, 47/2, 48, 49/1, 50-54
9	Patapoklosi, Kossuth utca	A XVII. századtól újra lakott Poklosi falu feltételezett helye.	Régészeti terület.	207-222, 224-232, 255, 273/1, 274-276, 278/1, 279, 280, 283, 290, 293-299, 300/1, 301/1, 0102/2, 0104/6
10	Patapoklosi, Református templom	A XX. század végén felújított újkori templom.	Műemlék.	8
11	Patapoklosi Temetői-dűlő, Pata falu temetője	Újkori temető		
12	Patapoklosi Temető, Poklosi falu temetője	Újkori temető		

3.2.2. Műemlékek, műemléki környezet

sorsz.	megnevezés	cím	hrsz
1	Református templom	Rákóczi u. 40.	Hrsz. 8
	Műemléki környezet		Hrsz. 7; 8, /; 9; 33; 49/1; 50; 51
2	Népi lakóház	Rákóczi u. 32.	Hrsz. 13
	Műemléki környezet		Hrsz. 10; 14; 33; 45; 46; 47/2

Református templom /Rákóczi u. 40. (8 hrsz.)

Népi lakóház /Rákóczi u. 32. (13 hrsz.)/

3.2.3. Helyi védelem alatt álló épületek

sorszám	megnevezés	cím	hrsz
1	Népi lakóház	Rákóczi u. 23.	Hrsz. 46
2	Népi lakóház	Kossuth u. 50.	Hrsz. 294
3	Népi lakóház és gazdasági épülete	Kossuth u. 52.	Hrsz. 296
4	Népi lakóház	Kossuth u. 106.	Hrsz. 326
5	Népi lakóház	Kossuth u. 42.	Hrsz. 288
6	Népi lakóház	Kossuth u. 40.	Hrsz. 287
7	Népi lakóház	Kossuth u. 29.	Hrsz. 248
8	Kereszt	Temető	
9	Népi lakóház	Kossuth u. 17.	Hrsz. 218
10	I. világháborús emlékmű		

Népi lakóház /Rákóczi u. 23. (46 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u. 50. (294 hrsz.)/

Népi lakóház és gazdasági épülete /Kossuth u. 52. (296 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u. 106. (326 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u. 42. (288 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u. 40. (287 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u 29. (248 hrsz.)/

Népi lakóház /Kossuth u. 17. (218 hrsz.)/

Kereszt /Temető

I. világháborús emlékmű/

3.3. Zöldfelületi, táji, természeti értékek

A település a magyarországi tájbeosztás szerint a Dél-Zselic kistájában helyezkedik el. K-ról a Mecsek, DK-ról a Dél-Baranyai dombság, D-ról a Dráva-menti sík, É-ről az Észak-Zselic, Ny-ról a Kelet-Belső-Somogy határolja.

Tájszerkezetét a domborzat, vízrajz és a területhasználat határozzák meg. A domborzatra az É-D irányú szerkezeti vonalak mentén húzódó eróziós völgyek és köztes hátak jellemzőek. Kisvízfolyása a Keleti-Gyöngyös patak É-D irányban folyik.

Eredetileg az éghajlati tényezők hatására kialakult klímazonális tölgyesek borították, amelyek területe a vízrendezések és az erdőirtások során egyre kisebbre korlátozódott. Helyét a mezőgazdaság termesztett növényei foglalták el. Talaja erózióra hajlamos, gyenge minőségű, ennek ellenére tájhasználata mezőgazdasági, kis részben erdőgazdasági.

Természeti oltalommal érintett területek

Ezek a területek védelmi prioritások által korlátozott földhasználatú területek. A védelmi prioritások a következők: tájvédelem, természetvédelem, vízvédelem. A területeken való gazdálkodás célja a természeti javak (talaj, víz, növény, állat) védelme. Ezeken a területeken a természetvédelméről szóló törvény előírásai betartandók.

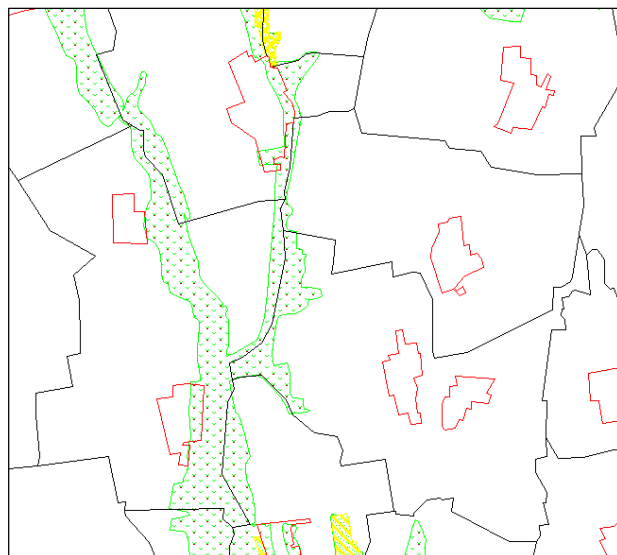
A Keleti-Gyöngyös patakot és a duzzasztott tavakat különböző szélességben a vízparti vegetáció kíséri. A növényzetnek van esélye természetközeli vegetációvá fejlődnie, amennyiben a patakot és partját nem tisztítják ki, illetve az invazív fajokat kiirtják, és a természetes szukcesszió folyamatát hagyják kifejlődni.

Ökológiai Hálózat övezete

Patapoklosi közigazgatási területén az ökológia folyosó található meg, ami a település Ny-i határa menti erdősáv.

Érzékeny természeti terület

A 2/2002 KöM-FVM rendelet *Fás legelők érzékeny természeti területként* tartja nyilván a települést 17792 kódszámmal. A természetvédelemi törvény szerint az érzékeny természeti területek extenzív művelés alatt állnak, amelyeken a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biodiverzitás fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megővését szolgálja. Ezek megőrzése speciális gazdálkodási rendszer alkalmazását, rendszabályok, technológiai előírások betartását kívánja meg a gazdálkodótól. A „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” és a „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” illetve ezek frissített verziói írják elő ezeken a földrészleteken végezhető földhasználatot.

Természeti területek

vizes élőhelyek: vízfolyások, tartósan vízállásos területek, mocsár, nádas tartoznak ebbe a kategóriába. A vizes élőhelyeken folytatható tevékenységéről jogszabályok rendelkeznek, ezek betartása kötelező. Ide tartozik a Keleti-Gyöngyös és mente és a tartós illetve időszakos vízállások. A területet átszelő völgy a tavakon kívüli mély fekvésű területein időszakosan vizes élőhelyek alakulnak ki, amelyek az ökológiai hálózatnak az elemeit is alkothatják. A mély fekvésű területet nádasok szegélyezik, amelyek szintén a természeti értékeket gazdagítják.

Keleti Gyöngyös és mente

A kisebb **erdőfoltok**, **mezsgyék** a biodiverzitás sokféleségének megtartása és az élőhelyek fennmaradása miatt értékes, egységes rendszerbe foglalva megőrzendők.

Helyi védelem alatt áll a Patapoklosi fás legelő, mely 1/60/TT/11 törzskönyvi számú, 028/1a,b,c,d és 028/2-hrsz-ú, 45ha-os legeltetett jó állapotú terület.

A természetvédelmi törvény szerint **ex lege védett földvár** a Castellum.

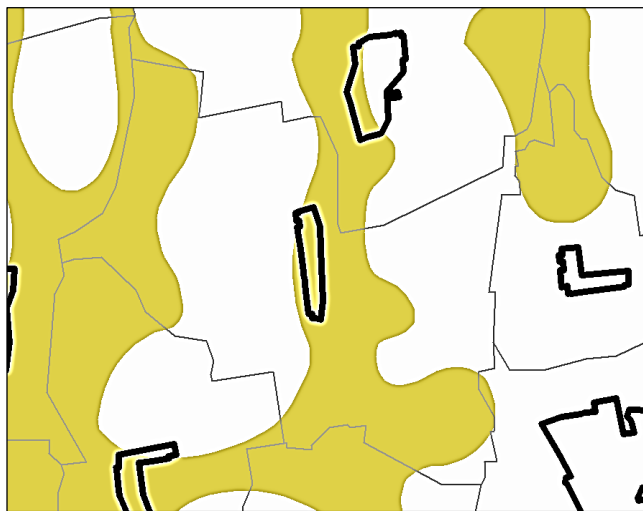

© Bank László

Tájképvédelmi Területek Övezete – kiemelten kezelendő

Ezeket a területek rendeltetésszerűen és a természetvédelmi céloknak megfelelően kell használni. A védelem célja a tájkarakter fenntartása és az ökológiai funkciók megőrzése. Ehhez a következő objektumok kellenek: élő sövények, erdősávok, fasorok, táblaszegélyek/mezsgyék, erdőszélek, finom struktúrák.

Tájképvédelmi övezetet alkot a település Ny-i határán húzódó ökológiai folyosó és a vele szomszédos szőlőterület.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete – Országos Területrendezési Terv

© Horváth Márton 2017 (marton@rulab.hu)

Egyedi tájérték_a Patától Ny-ra lévő szőlőhegy, mely kultúrtörténeti jelentőségű, a táj történeti használatát őrző mezőgazdasági érték, mely a XVIII-századi térképen is szerepel. Esztétikai értéke, hogy a szőlőhegyről elénk táruló látkép magába foglalja a természeti értéket képviselő völgyet, és a diverz tájat.

4. LEHATÁROLÁS

4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása

4.1.1. Falusias lakóterület

A 6607-es számú Szigetvár – Patapoklosi útról a66124-es számú bekötő út (zsákutca) tárja fel az egykori Pata, illetve Poklosi településrészt.

E két beépített területet egymástól a Keleti-Gyöngyös-patak és annak mentén kialakult mélyebb fekvésű – cca. 500 m-es beépítetlen sáv választja el.

Mindkét településrész szerkezete a táji, domborzati adottságokhoz igazodóan alakult ki, a patai területet egy tört vonalvezetésű – ~1000 m-es utca (Rákóczi u.), a poklosi részt egy észak-déli irányú, cca. 1200 m hosszúságú, zömmel a nyugati oldalon beépített utca (Kossuth utca) tárja fel.

A patai településrész szerkezetének sajátosságait, egyediségét jelenti a 26-60 m szélességű észak-déli irányú központi tér, a térfalak mentén létesült közlekedő felülettel, középen parkkal, szobrokkal, az északi térfalat lezáró közösségi épülettel.

A tér nyugati oldalának közepén található a műemléki védettségű református templom és népi lakóház, a falu kimagasló építészeti értékei.

A község utcái 12-16-20 m szabályozási szélességűek, a keskenyebbek az újonnan kialakított Petőfi és Árpád utcák.

Az utcák keresztmetszeti kialakítása:

- az ingatlanok előtt cca. 1,0 m-es járda, mellette nyílt árok,
- az utca tengelyében cca. 4,5 – 5,0 m-es aszfalt burkolat,
- a fenti kettő között füvesített terület, elszórtan fa telepítéssel; e sávban került elhelyezésre az elektromos légvezeték (380V, illetve 20kV)

Telekstruktúra

A község történetileg kialakult telekstruktúrája a hagyományos szalagtelkes formát követi. Nagyságuk 1.400 m²-től 8.000m²-ig terjed, ez a jelentős nagyság a nadrágszíjtelkeknek köszönhető, melyek a belterületi határig futnak ki.

© Horváth Márton 2017 (marton@rulab.hu)

A telkek mélysége változó, 100 m-től egészen a 400 m mélységűek is lehetnek, szélességük 8,5-50 m között változik.

Területhasználatukat tekintve az első ¼-ben a lakó és állattartó funkciók épületei és melléképületei találhatók, míg a fennmaradó területeken házkerti gazdálkodás, termelés folyik a telkek nagy részén, azonban számos telekrész művelés nélkül van hagyva, parlagon.

Néhány telek megosztásra került, azonban a hátsórészekben a többi telekhez hasonlóan mezőgazdálkodási, ill. háztáji termelés folyik.

Beépítési módok

Mindkét településrészen a meghatározó beépítési mód az északi telekhatárhoz igazodó, előkert nélküli, illetve az újabb utcákban előkertes beépítési mód.

A kialakult területeken az építészeti hagyományokat őrző épületek oromfalasan, az utcára merőleges gerinccel épültek. Kevés számban találunk a településen az utcavonallal párhuzamosan elhelyezett, illetve hajlított házas beépítési formákat.

Az utóbbi időszakban néhány „kockaház” is létesült.

Rákóczi utca

Kossuth Lajos utca

Kossuth Lajos utca

Kossuth Lajos utca

közút

Rákóczi utca

Rákóczi utca

Épületek

A lakás célját szolgáló főépület az oldalhatárokhoz, gyakran az utcavonalhoz is illeszkedik hegyesszögű alaprajzot, vagy változó méretű előkertet eredményezve.

Az épületszélesség 6,0 – 8,0 m, mely mind a lakó-, mind a melléképületre vonatkoztatható.

A tömegformálásra a földszintes (néhány lépcsőfokkal megemelt padlószinttel), 35 - 45°-os nyeregtetős, utca felől oromfalas kialakítás a jellemző.

Esetenként az utcavonallal párhuzamos tömegalakításkor az utcai homlokzat növelésével „tekintélyesebb” formákkal is találkozunk.

Az utcai homlokzatokon a tagolatlan, meszelt, kétablakos megoldások mellett a XIX. sz. eleji díszítések is megjelentek, a tagozatokat is kihangsúlyozó, helyenként szerényebb, máshol „harsogó” színezéssel (homlokzat tagolása osztópárkánnyal, ablak feletti vakolatminták, stb.).

Az oldalkertre nyíló homlokzatok egyik leggyakoribb eleme a „kódisállás” nyeregtetővel, illetve egyre gyakoribb a kis hajlású, tetőt folytató bővülettel. Az épülettömegben belül kialakított, a homlokzaton végigmenő falazott pillér, tornác egyenes, vagy kis íves áthidalással – a műemléki lakóház mintájára – nem vált általánossá.

Kedvezőtlennek ítélni az egyre gyakrabban előforduló utcai kétablakos homlokzat helyett a hármassztású, külső műanyag redőnytökos kialakítás, a tagozatok csonkításával.

A melléképületek általában a főépület oldalán, azzal közel azonos szélességgel, ugyanakkor a funkcióból adódó nagyobb homlokzatmagassággal, téglafalazattal, gyakran boltíves kialakítással épültek.

Az utcaképet is befolyásoló homlokzatszínezések esetében a törtfehér, sárga, rózsaszín színárnyalat a domináns, ill. a felújítások során az élénkebb (terakotta, zöld) színek is teret hódítanak.

A tetőfedés anyaga zömmel égetett cserép.

Patapoklosi épületeinek sorából mind nagyságrendjével, mind építészeti minőségével kiemelkedik

- a központot is hangsúlyozó református templom,
- a népi építészet egyik legszebb példáját bemutató lakóház.

Egyéb, a településképet formáló elemek:

Akárcsak az épületek, úgy a kerítések is tükrözik az ingatlanokon élők igényeit, lehetőségeit. A településen megtalálhatók a falusias lakóterületekre jellemző kerítéstípusok, úgymint

- faoszlopos, deszka/léc kitöltő mezős, ill. dróthálós
- fémoszlopos, zárt deszkaburkolatos
- tömör téglafalas, fakapus, zárt
- téglakő, beton lábazatos, fém, ill. fa kitöltő mezős

megoldások.

A kerítések magassága az 1,5 m-t nem haladja meg.

A víztorony a templomtól délre létesült, az utcaképben nem jelent domináns elemet.

Új épületek:

Kerítések:

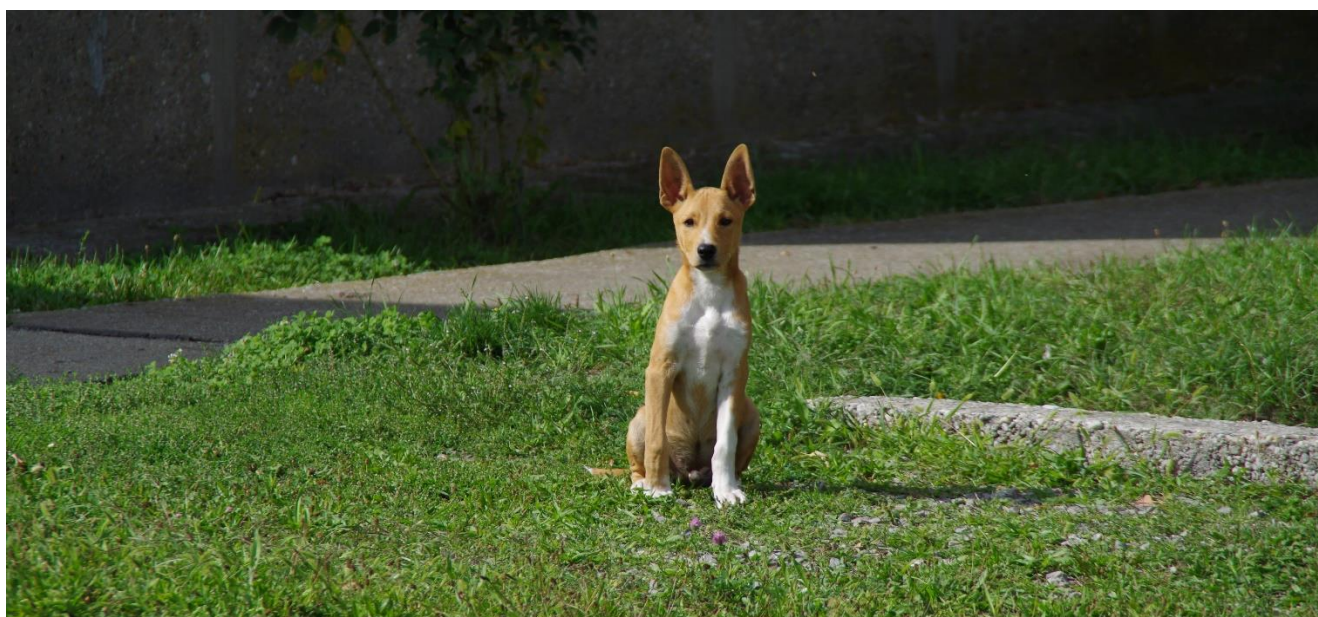
Szobrok, emlékművek:

Egyéb településképet formáló elemek, mikroarchitektúra:

Életképek:

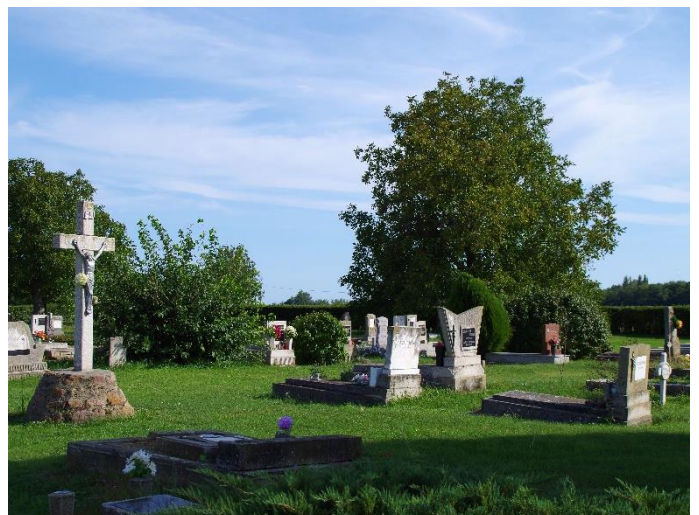
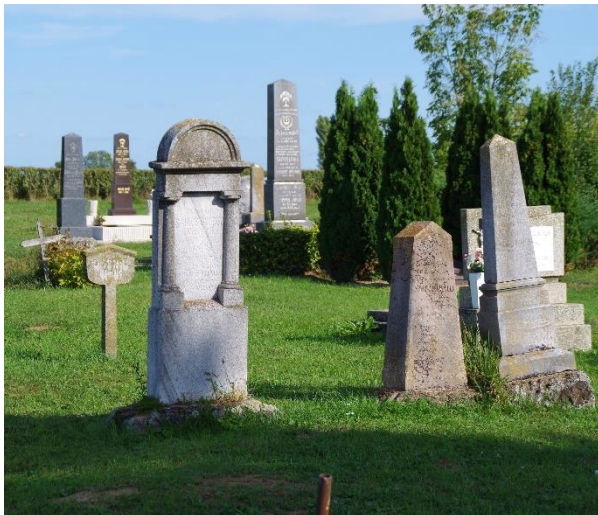

4.1.2. Egyéb területek

A falusias lakóterületen kívül egyéb beépítésre szánt terület nem alakult ki a településen. A falusias lakóterület lehetővé teszi, hogy az ingatlanokon a helyi lakosság ellátását szolgáló kereskedelmi, szolgáltató és egyéb intézményi funkció, mező- és erdőgazdaság, valamint a terület rendeltetésszerű használatát nem zavaró gazdasági célú tevékenység megvalósulhasson.

A hatályos rendezési terv a település északi végén jelöl ki közparkot, valamint sportterületet.

Mindkét településrészen működik temető, mely gondozott, hosszú távon is megfelelő nagyságrenddel, temetőkápolnával rendelkezik.

4.1.3. Belterületi zöldfelületi rendszer

Zöldfelület-rendszer

Patapoklosi zöldfelületi rendszerének gerincét a két településrész közt folyó Keleti-Gyöngyös és mente alkotja. Ehhez kapcsolódnak a poklosi kertek nyugatról, és a patai kertek keletről.

Zöldfelületi elemek:

Poklosi temető: Poklosi településrész É-i végén található szép örökzöldekkel beültetett, már az I. katonai felmérés térképén is itt ábrázolják.

A Patai településrész temetője körbekerített.

Futballpálya szintén megtalálható mindkét településrészen.

A játszótér körbekerített, fa játékokkal van felszerelve.

A világháborús emlékművek, emlékszobrok és növényesített környezetük a falu történelmi kötődéseit tükrözik.

A templom környezete szépen fásított zöldterület. Érdemes kertészetileg szakszerűen ápolni a fákat, gondozni a körülötte lévő értékes faállományt. A település központi részének igen meghatározó arculati eleme a templom és környezete, ezért különös odafigyelést igényel annak rendezett, infrastruktúra elemektől mentes képének megtartása.

A Buszforduló növényesített, hangulatos képe a falunak.

Az utca végén kialakított rendezvénytérre székelykapun keresztül mehetünk be. Hangulatos, szép zöldfelületi lezárása a beépítésre szánt falusi lakóövezetnek, mely átmentet képez a külterülettel.

Útmenti zöldsávok:

Széles, gyepes vízelvezető árokka, rendezett falu képét láthatjuk. A közterületi zöldfelületek, az árokka gondozottak. Az utcák nem fásítottak, melyek pótlása sokat javítana a faluképen.

Kertek

Az oldalhatáron álló házhoz tartozó hosszan elnyúló keskeny telken a kertrész leginkább az előkertre korlátozódik. A gazdasági épület megközelítése miatt a ház hosszabb oldalával párhuzamosan kocsibeálló található, így az oldalkert nem jellemző.

A kertekben 1-1 gyümölcsfa, fenyőfa maradt még. Haszonkertet nem jellemző, de javasoljuk a rendezett falusi kép megjelenéséhez tartozó veteményeskertek és virágos előkertek kialakítását.

A településszerkezet, az utcahálózat lehetővé teszi, hogy a telkek kifussanak a beépítésre nem szánt területhasználatokig. Így olvad a kert a mezőgazdasági tájba.

Az előkertek gondozott képet mutatnak, ha lágyszárúakkal ültetjük be. A kisméretű kerteket változatos kiültetéssel lehet feldobni, ebben segítenek a virágzó és a színes lombú cserjék, évelők. Az előkertek és a kerítés előtti „utcakertek” a település arculata szempontjából különösen fontosak, hiszen az utcakép formálásában is szerepük van. A karakter utcáin jellemzően gyümölcsfákból álló növénycsoportokat látunk, sok ház előtt orgonabokrok ontják lila virágukból májusban a finom illatot. Ahol a légvezetékek miatt lehetőség van rá, ott egységes koncepció alapján utcafásítás javasolt. Ahol erre nincs mód, ott a telkek előtti zöldsávok kialakításában és fenntartásában a lakók is szerepet vállalhatnak. Ezekbe a sávokba maximum 1 méter magasságú cserje ültetése javasolt.

A kertek végeiben álló gazdasági épületek és ezzel együtt a gazdasági funkció lehatárolása növényfuttatással vagy keskeny sövények telepítésével (javasolt magasság maximum 1,5 méter) kedvező megoldást nyújt.

5. AJÁNLÁSOK

(A településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások)

5.1. Építészeti útmutató

Patapoklosi több száz éves településszerkezete ma is megfelelően szolgálja lakóinak szükségleteit, elégíti ki igényeit.

A falu közterülete a Fő utca, melynek keresztmetszeti kialakítása megfelelő, mind a gyalogos, mind a közút felületek lehetővé teszik a biztonságos közlekedést.

Míg a patai központ Baranyában az egyik legszebb falusi térnek tekinthető, a poklosi központot a kelet felől érkező úttal szemben kialakított közpark jellemzi.

Kisebb méretű fejlesztés javasolt a református templom előtti térségben, a templom mellett létesített gépkocsi tároló megszüntetése településképi szempontból is kívánatos.

Patapoklosiban az utcakép sajátosságát jelenti, hogy a korábbi, szélesebb telkek esetenkénti megosztásával változatos szélességű telkek jöttek létre, ezáltal hol sűrűbb, hol ritkább beépítési módokkal találkozunk.

A mindenkori fejlesztési igények, szükségletek eredményeként jöttek létre a domináns, oldalhatáron álló hosszúházás megoldások mellett a hajlított házask, az utcával párhuzamos házask és kétsoros beépítési módok is. A telekmegosztások eredményezték azt a sajátos formát is, hogy egy telekhatár mellett cca 1,0 m-es távolsággal is valósultak meg az épületek.

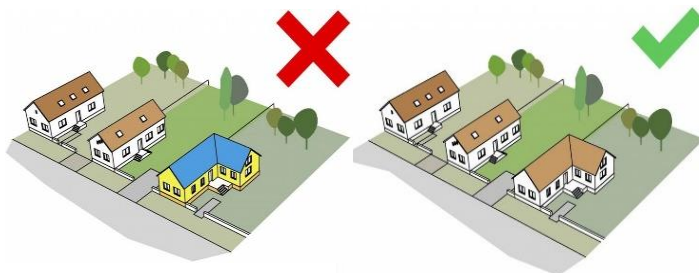
Összhatásában az épület elhelyezések jó hangulatú, sajátos karakterű végeredményként értékelhetők.

A 2. fejezetben ismertettük, hogy az épületek 38,6%-a 1946 előtt, 19,3%-a 1946 – 1960 között épült, azaz a felújítás, korszerűsítés mindenképpen aktuális. Patapoklosin e vonatkozásban az alábbi megoldásokkal találkozhatunk:

- az eredeti állapot megőrzése (a jobb állagú és nagyságrendű épületek), az épület tömegének, nyílásrendjének megtartása
- az utcai homlokzatok „egyszerűsítése”, a díszítések részbeni megszüntetése

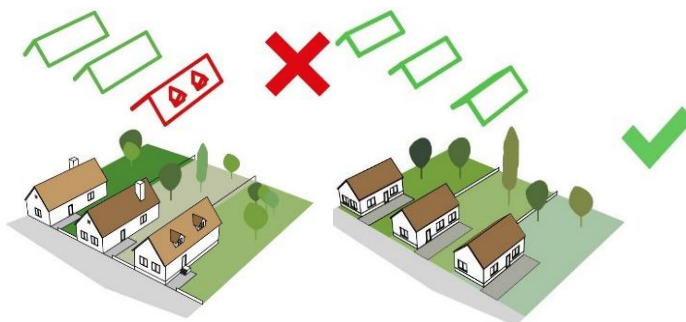
- az utcai homlokzatokon a nyílásrend megváltoztatása (kétablakos változat helyett egyablakos)
- külsőtökös műanyag redőnyök felszerelése
- végső esetben az épület lebontása
- új épület építése

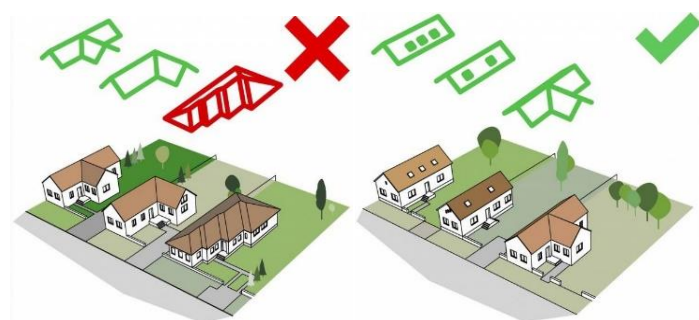
A felsorolt változatok mögött természetesen nem a „rossz szándék”, hanem a szükségszerűség, a rendelkezésre álló anyagi források játszanak döntő szerepet.

A XIX. század végén, a XX. század elején a történeti stílusok formáinak átvételét a gazdag, polgárabb épületformák és díszítések nem jellemzőek a községben.

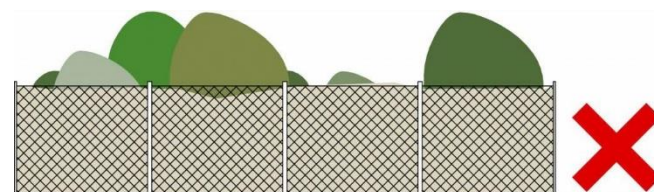
A poklosi falurészen megjelent külföldi állampolgárok mind az épületek felújításában, mind a telekrendezésben hoztak új hagyományörző megoldásokat.

A község történetileg kialakult hagyományos utcaképe, telekstruktúrája védelmében a meglévő épületek új anyaghasználata, színei lehetőség szerint megtartandók. Szükségszerű bontás esetén az új épületeket a meglévő épületek helyére- a kialakult építési vonalhoz illeszkedve- kell elhelyezni. A meglévő épületeken végzett bármilyen építési munka esetén az örökségvédelmi munkarész iránymutatásai szerint kell eljárni.

Helyi védettségű épületekkel és építményekkel kapcsolatos bármilyen építési, felújítási munka esetén a hagyományos homlokzati és tömegarányok, nyílásrendek, a nyílások osztása, a homlokzati tagozatok megőrzendők, illetve az eredeti állapotok helyreállítandók.

A településen élőknek a településképhez, annak arculatához való viszonya csak részben érzelmi, esztétikai kérdés. A lakással kapcsolatos mai elvárásaink, lakáskultúránk változása, új anyagok, szerkezetek, divatok, ill. nem utolsósorban a gazdasági háttér alapvetően határozzák meg és befolyásolják az „új településképet”.

5.2. Zöldfelület-gazdálkodási ajánlások

- Az Ős-Dráva Projekt kereteiben megfogalmazott, és vállalt tájgazdálkodás folytatása, a területhasználatok, művelési ágak fajtáit és intenzitását, a konkrét helyszíneket a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal kell egyeztetni
- külterületet érintő fejlesztéseknél az új létesítmények telepítési helyét a „Tájak esztétikai minősítése MSZ 20372 szabvány” szerint kidolgozott tájpotenciálvizsgálat alapján lehet kijelölni, majd a megfelelő helyre épített műtárgyat a szabvány további útmutatásai alapján tájépítészeti megoldásokkal tájba illeszteni, végül a telket zöldfelületrendezési terv alapján kialakítani. A táj- és természetvédelmi karakterben a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság előírásai alapján lehet beavatkozni.
- bármely zöldfelületi, vagy azzal szorosan összefüggő pl. gyalogos út, csapadék víz elvezető árok, vízgazdálkodási, közlekedés-fejlesztésnél a meglévő zöldfelületi kapcsolódásokat figyelembe kell venni, rendszerszerű, komplex tervezés javasolt
- A gazdálkodást össze kell hangolni a tájképvédelmi, ökológiai érdekekkel: biztosítani kell a természeti értékek megőrzését, a biológiai sokféleséget, az invazív fajok irtását, őshonos, tájra és termőhelyi adottságnak megfelelő fás szárú növényzet ültetését, a meglévő értékes fás szárú állomány jókarbantartását, különös tekintettel a régi gyümölcsfákra
- a település teljes közigazgatási területére vonatkozó „Favédelmi, fakivágási és fapótlási rendelet” megalkotása
- egyedi tájérték kataszter elkészítése a teljes közigazgatási területre

Ajánlások erdőterületekre:

- természetvédelmi és ökológiai cél a meglévő erdőterületek tájidegen fajainak visszaszorítása, őshonos növényzettel való fokozatos átalakítása,
- a mezőgazdasági területhasználattal érintkező területeken a pufferként funkcionáló szegélyzónák kialakítása

Ajánlások mezőgazdasági területekre:

Patapoklosi részt vesz az Ős-Dráva Programban, mely ide vonatkozó célja a megvalósítani tervezett, vízviszataratáson alapuló tájhasználat-váltásra, illetve az ennek megfelelő gazdálkodásra való felkészülés. Az Ős-Dráva tanulmány a potenciális gazdálkodókról és a tervezett tájhasználat-váltást elősegítő lehetséges projektekről, forrásokról.

Ajánlások vízparti sávokra:

- ezeken a területeken az ökológiai szempontok kerüljenek előtérbe az ökológiai hálózat folytonossága, a biodiverzitás megőrzése, a klímaadaptáció céljából
- cél a természetes növényzet megóvása, az ökológiai folyosók szerepének további erősítése
- mérnökbiológiai módszerek alkalmazása javasolt bármiféle beavatkozás esetén

Ajánlások települési zöldfelületekre, utcafásításra

- meglévő fasorok megőrzése, kiegészítése, pótlása fajcserével őshonos, tájra jellemző fajokkal
- utcafásítások telepítése ahol megfelelő hely áll rendelkezésre a légvezetékek, közművek figyelembevételével. Ügyelni kell a megfelelő fafaj kiválasztására és a telepítési távolságra.
- utcafásításhoz ajánlott fajok: díszalma, kőris, berkenye, juhar, hárs, vízközelben fűzfa, éger, valamint ezek alakilag változatos fajtái, a színes lombú fajok tömeges alkalmazása az utcafásításban kerülendő

Ajánlások kertekre

- Az előkertek gondozott képet mutatnak, ha lágyszárúakkal ültetjük be. A kisméretű kerteket változatos kiültetéssel lehet feldobni, ebben segítenek a virágzó és a színes lombú cserjék, évelők. Az előkertek és a kerítés előtti „utcakertek” a település arculata szempontjából különösen fontosak, hiszen az utcakép formálásában is szerepük van.

A település utcáin jellemzően gyümölcsfákból álló növénycsoportokat látunk, sok ház előtt orgonabokrok ontják lila virágukból májusban a finom illatot. Ahol a légvezetékek miatt lehetőség van rá, ott egységes koncepció alapján utcafásítás javasolt. Ahol erre nincs mód, ott a telkek előtti zöltsávok kialakításában és fenntartásában a lakók is szerepet vállalhatnak. Ezekbe a sávokba maximum 1 méter magasságú cserje ültetése javasolt.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Jó példák(zöldfelület-gazdálkodás):

természet közeli állapot megtartása a vízfolyások mentén

külterjes állattartás-legeltetés a fás legelőn

széles, zöldsávós utcák

színes cserjék alkalmazása

honos fajokból ültetett sövények

forrás <http://www.patapoklosi.hu/>

honos fajokból ültetett sövények